

regiments of the Grand Army in the military campaign of 1812 is discussed. As the result of the study a number of important conclusions are made. They characterize the particular attitude to them by the senior officials of the

Russian Empire, including Emperor Alexander I and the Russian Army Chief Field Marshal Kutuzov.

Паступіў у рэдакцыю 17.05.2010 г.

УДК 942.086«1982/1989»

І.І. Кавяка,

выкладчык кафедры новай і навейшай гісторыі БДПУ

ПАЛІТЫКА ВЯЛІКАБРЫТАНІІ ПА ГЕРМАНСКИМ ПЫТАННІ Ў 1982–1989 гг.

Палітыка Вялікабрытаніі па германскім пытанні ў 80-я гг. XX ст. – праблема амаль неадследаваная і таму не мае цэльнай гістарыяграфічнай базы. Пры напісанні артыкула аўтар выкарыстоўваў працы па палітычнай гісторыі Вялікабрытаніі і ФРГ 80-х гг., афіцыйныя дакументы міжнародных сустрэч і перамоў з архіва М. Тэтчэр, палітычныя мемуары дзяржаўных лідараў Вялікабрытаніі і ФРГ, матэрыялы афіцыйнай прэсы. *Мэта дадзенага артыкула* – даследаванне палітыкі Вялікабрытаніі па германскай праблеме ў 80-я гг., дакладней з 1982 г. (прыход да ўлады ў ФРГ кансерватыўнага ўрада на чале з Г. Колям) да 1989 г. (адкрыццё Берлінскай сцяны).

У Вялікабрытаніі і ФРГ 80-я гг. прайшлі пад сцягам неакансерватызму. Ва ўнутрыпалітычных падыходах да развіцця сваіх краін у М. Тэтчэр і Г. Коля было шмат агульнага. Яны арыентаваліся на рыначныя адносіны, на прадастаўленне шырокіх магчымасцей буйному капіталу, агульным у характары абодвух лідараў даследчыкі лічаць прагу да ўлады і мэтанакіраванасць. Аднак паміж М. Тэтчэр і Г. Колям пастаянна ўзнікала рознагалоссі па пытаннях знешняй палітыкі, што пачыналіся ад праблемы раззбраення і заканчваліся супярэчнасцямі ў ЕЭС.

Старшыня ХДС Гельмут Коль быў абраны шостым канцлерам ФРГ 1 кастрычніка 1982 г. Брытанскі прэм'ер-міністр Маргарэт Тэтчэр, якая належала да кансерватыўнай партыі і ўзначальвала ўрад Вялікабрытаніі з 1979 г., імкнулася як мага хутчэй сустрэцца з новым заходнегерманскім лідарам. У кастрычніку 1982 г. прайшлі перамовы паміж М. Тэтчэр і Г. Колям у Лондане. М. Тэтчэр назвала іх сустрэчай пунктаў гледжання. Лідары абедзвюх краін прытрымліваліся падобных падыходаў пры вырашэнні эканамічных праблем. М. Тэтчэр надавала вялікае значэнне членству Вялікабрытаніі і ФРГ у НАТА. Яна была ўпэўнена, што якія б праблемы не існавалі паміж членамі альянсу, яны заўсёды будуць мізэрнымі ў параўнанні з тымі агульнымі інтарэсамі, якія гэтых членаў аб'ядноўваюць [13, р. 1]. Г. Коль, у сваю чаргу, пац-

вердзіў, што праблемы ў адносінах паміж Вялікабрытаніяй і ФРГ зусім нязначныя і не могуць быць параўнаны з тым, што гэтыя краіны аб'ядноўвае. Ваенна-палітычны блок НАТА заходнегерманскі канцлер назваў атлантычным мастом паміж Еўропай і ЗША [13, р. 2].

Праз тыдзень пасля перамоў у Лондане лідары абедзвюх краін сустрэліся ў сталіцы Заходняй Германіі – Боне. Падчас сустрэчы 28–29 кастрычніка абмяркоўваліся тры блокі пытанняў: НАТА, ЕЭС і эканамічнае супрацоўніцтва ФРГ і Вялікабрытаніі. На прэс-канферэнцыі па выніках перамоў 29 кастрычніка 1982 г. Г. Коль адзначыў, што сяброўскія адносіны паміж дзвюма краінамі маюць пад сабой надзейны базіс, заснаваны на агульных інтарэсах і ўкладзе Вялікабрытаніі і ФРГ у ЕЭС і НАТА. Канцлер назваў Вялікабрытанію гарантам бяспекі Заходняй Германіі, паколькі Брытанская Рэйнская армія ў складзе 66 тыс. чал. «дапамагае падтрымліваць свабоду ў краіне» [10, р. 1]. Пасля прэс-канферэнцыі лідары абедзвюх краін наведалі Брытанскую Рэйнскую армію. Г. Коль адзначыў, што заходнегерманскае і брытанскае кіраўніцтва і надалей збіраюцца прадымаць дзеянні па інтэнсіфікацыі супрацоўніцтва Брытанскай Рэйнскай і федэральнай арміі. Падчас візіту М. Тэтчэр заявіла, што яна задаволена ўзроўнем і духам супрацоўніцтва паміж ФРГ і Вялікабрытаніяй. Перамовы ў Боне, на яе думку, з'явіліся не проста сустрэчай пунктаў гледжання, а іх сугучнасцю [10, р. 3]. Па выніках праведзеных у кастрычніку 1982 г. сустрэч можна сцвярджаць, што ФРГ і Вялікабрытанію звязвала, у першую чаргу, членства ў НАТА, іх ваеннае супрацоўніцтва і адлюстраванне «ўзаемнай адданасці» ваенна-палітычнаму блоку [9, р. 1–2]. М. Тэтчэр таксама наведала Заходні Берлін, што Г. Коль расцаніў як знак сяброўства і праяўлення пачуцця еднасці з боку Вялікабрытаніі з ўсімі немцамі (у тым ліку ўсходнімі) [11, С. 60].

У 1983 г. ФРГ старшынствавала ў Еўрапейскім Савете. Яе адносіны з Вялікабрытаніяй у хуткім часе азмрочыліся падзеямі саміту краін

ЕЭС у Штутгарце 17–19 чэрвеня 1983 г. М. Тэтчэр патрабавала ад ЕЭС кампенсацыі Вялікабрытаніі за празмерныя расходы краіны на карысьць Супольнасці, пачынаючы з 1973 г. 3-за непахіснасці і бескапраміснасці пазіцыі М. Тэтчэр саміт у Штутгарце аказаўся пад пагрозай зрыву. Дзякуючы дыпламатычным намаганням немцаў, патрабаванні М. Тэтчэр удалося задаволіць кампенсацыяй у памеры 1,7 млрд марак, хоць першапачаткова брытанскі прэм'ер-міністр называла суму ў 4,5 млрд. Штутгарцкі інцыдэнт пакінуў непрыемныя ўражанні ў Г. Коля і змяніў яго стаўленне да М. Тэтчэр на больш крытычнае [11, S. 156]. Рознагалосці паміж ФРГ і Вялікабрытаніяй яшчэ больш паглыбіліся на самітах ЕЭС у снежні 1983 г. у Афінах і ў сакавіку 1984 г. у Брусэлі. М. Тэтчэр патрабавала чарговай кампенсацыі ў памеры 1,3 млрд экю (умоўная еўрапейская грашовая адзінка з 1979 г.: еси – European Currency Unit; 1 экю=2,25 марак ФРГ), адхіліўшы ўсе альтэрнатыўныя прапановы членаў ЕЭС. Акрамя таго, М. Тэтчэр патрабавала ад Г. Коля безумоўнай падтрымкі, паколькі брытанскія войскі ахоўвалі свабоду і дэмакратыю ў ФРГ. Пад уплывам гэтых фактараў на саміце ў Брусэлі адзначаецца аддаленне Г. Коля ад М. Тэтчэр і паварот да супрацоўніцтва з Францыяй у справе еўрапейскай інтэграцыі [11, S. 283].

З сярэдзіны 80-х гг. паступова актуалізуецца германскае пытанне. ФРГ усё часцей выступае ў падтрымку курсу на аб'яднанне краіны, адначасова актывізуе сваю дзейнасць шэраг прыватных арганізацый нацыяналістычнага характару. Заходнегерманскае кіраўніцтва заяўляе аб магчымасці мірнага ўз'яднання Германіі, якое яно разглядае ў цеснай сувязі з працэсамі агульнаеўрапейскай інтэграцыі. Такія выказванні з боку ФРГ выклікалі негатывную рэакцыю Масквы. На старонках савецкай перыёдыкі 1983–1984 гг. з'яўляецца шэраг артыкулаў, у якіх Бон абвінавачваецца ў актывізацыі і падтрымцы рэваншызма і мілітарысцкіх настрояў у Заходняй Германіі. Як вынік, у 1984 г. зрываецца запланаваны візіт лідара ГДР Э. Хонекера ў ФРГ. Рэакцыя Вялікабрытаніі на дадзеныя падзеі была неадназначнай. З аднаго боку, Лондан асуджаў умяшальніцтва СССР у міжгерманскія справы. Англійская прэса суаднесла гэту палітычную лінію Масквы з пазіцыямі міністра абароны Д. Усцінава і міністра замежных спраў А. Грамыкі, якія «стаялі за кампаніяй, накіраванай на зрыў фарміравання больш цесных адносін паміж дзвюма нямецкімі дзяржавамі» [6, p. 5]. У знешняй палітыцы адносна савецкай дзяржавы М. Тэтчэр прытрымлівалася лініі «мегафоннай дыпламатыі», сутнасць якой заключалася ў выкрыцці «экспансіянісцкай палітыкі» СССР, прыкраваемай размовамі аб разрадцы і міралюбівымі жэстамі. З іншага боку, М. Тэтчэр

даволі холадна ставілася да імкнення Г. Коля наладзіць больш цесныя кантакты з сацыялістычнымі краінамі, у тым ліку, з ГДР. Брытанскага прэм'ер-міністра насцярожвала перспектыва магчымага хуткага палітычнага аб'яднання Еўропы, якое фарсіравалася ФРГ з пастаянным указаннем на аб'яднанне Германіі.

Сустрэчы М. Тэтчэр і Г. Коля ў другой палове 80-х гг. XX ст. не адзначаліся рэгулярнасцю. У верасні 1986 г. М. Тэтчэр наведла з рабочым візітам Бон і правяла перамовы з Г. Колям. Падчас прэс-канферэнцыі лідары абедзвюх краін прадэманстравалі даволі цёплыя адносіны і неаднаразова падкрэслівалі, што паміж Вялікабрытаніяй і ФРГ існуе цеснае супрацоўніцтва, заснаванае на даверы і сяброўстве [8, p. 2]. У 1987 г. у палітычных лідараў дзвюх краін былі толькі тры кароткія размовы, пасля якіх стала папулярнай думка, што Г. Коля лепш адчуваў сябе з сацыялістам Ф. Мітэранам, чым з кансерватарам М. Тэтчэр. Па сведчаннях дыпламатаў, М. Тэтчэр не адчувала асаблівай павагі да Г. Коля, лічыла яго «балбатуном», які любіць пустыя выказванні. Г. Коля, у сваю чаргу, папракаў М. Тэтчэр у празмернай дзелавітасці, прызе да ўлады і крайнім нацыяналізме. Тым не менш брытанская прэса пазітыўна ацаніла першы візіт Э. Хонекера ў ФРГ, які адбыўся ў верасні 1987 г. Брытанскае агенцтва навін «Рэйтар» ахарактэрызавала гэту падзею як гістарычную, якая «знамянуе сабой вялікі прарыв на шляху нармалізацыі адносін паміж дзвюма нямецкімі дзяржавамі» [16].

У справе еўрапейскай інтэграцыі ФРГ і асабіста канцлер лічылі сваім асноўным саюзнікам не Вялікабрытанію, а Францыю, ёй жа аддаваліся прыярытэт у ваенным супрацоўніцтве. М. Тэтчэр нават стала непакоіцца, што ў Еўропе можа ўзнікнуць вось «Бон – Парыж». Ваеннае збліжэнне дзвюх краін прывяло да ўтварэння франка-заходнегерманскага Савета абароны ў мэтах каардынацыі пытанняў ваеннага будаўніцтва. М. Тэтчэр лічыла, што Францыя і ФРГ дыскрымінауюць Вялікабрытанію і адсоўваюць яе на задні план у сваім палітыка-дыпламатычным супрацоўніцтве [3, с. 191]. Сярод брытанскіх амбіцый таго часу варта адзначыць імкненне заняць годнае месца ў суветнай супольнасці дзяржаў, павысіць сваю ролю ў дыялогу Запад – Усход і праводзіць больш самастойную палітыку ў межах ЕЭС.

Паколькі Г. Коля звязваў будучае магчымае аб'яднанне Германіі з паглыбленнем палітычнай інтэграцыі Еўропы, то перспектыва германскага адзінства стала насцярожваць Вялікабрытанію. М. Тэтчэр праявіла сябе ў 80-я гг. як праціўнік паглыблення еўрапейскіх інтэграцыйных працэсаў. Можна вылучыць некалькі фактараў, што абумовілі спецыфічнасць пазіцыі

Вялікабрытаніі па пытанні палітычнай інтэграцыі Еўропы:

1) *гісторыка-геаграфічны* ўказвае на тое, што гістарычна Англія, адлучаная ад мацерыковай Еўропы Ла-Маншам, ніколі не лічыла сябе еўрапейскай краінай і аддавала асноўны прыярытэт захаванню нацыянальнага суверэнітэту і незалежнасці;

2) *палітычны* звязаны з тым, што Брытанія доўгі час не становілася членам ЕЭС, а з моманту ўступлення вынесла з гэтага куды менш прыбытку, чым суседнія Францыя і ФРГ. У сувязі з гэтым зразумелы заклік М. Тэтчэр да ЕЭС спачатку разабрацца з эканамічнымі праблемамі, а пасля думаць аб палітычнай інтэграцыі. Акрамя таго, у Вялікабрытаніі заўсёды існавалі больш цесныя адносіны з ЗША, чым з еўрапейскімі краінамі, а палітычная інтэграцыя Еўропы, на думку М. Тэтчэр, прывяла б да паступовага фарміравання еўрапейскай звышсілы як супрацьвагі ЗША;

3) *ідэалагічны* абумоўлены магчымасцю растварэння брытанскай мадэлі неакансерватызму-тэтчэрызму ў рамках адзінай Еўропы [2, с. 17–18].

Апагеям супрацьстаяння М. Тэтчэр і прыхільнікаў еўрапейскай інтэграцыі сталі падзеі верасня 1988 г. У пачатку месяца старшыня Камісіі ЕЭС Ж. Дэлор заявіў, што да 1992 г. 80 % пытанняў, якія на той час знаходзіліся ў кампетэнцыі нацыянальных урадаў, будуць вырашацца на еўрапейскім узроўні. У адказ на гэта 20 верасня 1988 г. М. Тэтчэр выступіла з прамовай у еўрапейскім каледжы ў Бругу. Яна падвергла рэзкай крытыцы праект Ж. Дэлора і прапанавала свой варыянт аб'яднання Еўропы. На думку М. Тэтчэр, улада павінна захоўвацца ў руках нацыянальных урадаў, аднак узмацненне Саюза павінна ісці не шляхам фарміравання з еўрапейскіх народаў і дзяржаў нейкай аднароднай масы, а за кошт палітычнай, культурнай і нацыянальнай разнастайнасці яго членаў [15].

Прамова значна паўплывала на грамадскую думку Вялікабрытаніі, у першую чаргу на тых, хто па-іншаму ўяўляў сабе будучую Еўропу. Шэраг палітыкаў, журналістаў, грамадскіх дзеячаў, якія падзялялі пункт гледжання М. Тэтчэр, стварылі ў лютым 1989 г. «групу Бругге», з дзейнасцю якой звязана новае адраджэнне ідэй еўраскептыцызму ў Вялікабрытаніі. Дадзеныя погляды М. Тэтчэр на будучае Еўропы ў многім прадвызначылі таксама яе пазіцыю па ваенна-палітычным аспекце германскага аб'яднання. Англія, як і Заходняя Еўропа ў цэлым, была зацікаўлена ва ўключэнні аб'яднанай Германіі ў склад НАТА. Гэта пазбавіла б СССР асноўнай стратэгічнай апоры на Захадзе. З сярэдзіны 80-х гг. Вялікабрытанія выказвае спадзяванні на тое, што «перавагі ў комплексе ўнутрыгерманскіх адносін будуць працягваць развівацца ў фарватары Захаду» [12, р. 15].

Стрыманае стаўленне М. Тэтчэр да актуалізацыі германскага пытання было таксама абумоўлена заўвагамі наконт таго, што аб'яднаная Германія стане абсалютным лідарам у Еўропе і галоўным саюзнікам ЗША. У такой сітуацыі Вялікабрытанія магла згубіць месца першага стратэгічнага партнёра ЗША, што было недапушчальна для кансерватыўнага ўрада. Становішча ўскладнялася зменай амерыканскага прэзідэнта. Дж. Буш, які замяніў у канцы 1988 г. на гэтай пасадзе Р. Рэйгана, бачыў у якасці важнейшага еўрапейскага саюзніка ЗША ФРГ, якая на той момант была адным з наймагутнейшых членаў ЕЭС і годным саюзнікам па НАТА. З 350 тыс. салдат Пентагона ў Заходняй Еўропе на 1985 г. звыш 250 тыс. знаходзілася ў ФРГ. Там жа размяшчалася 188 амерыканскіх ваенных баз, у тым ліку 11 ваенна-паветраных. На долю ФРГ прыходзілася 204 з 572 амерыканскіх ракет сярэдняй дальнасці, запланаваных для размяшчэння ў Еўропе [1, с. 22]. Адносіны М. Тэтчэр з Дж. Бушам былі даволі напружанымі. Сама М. Тэтчэр казала, што яны з Дж. Бушам «вельмі розныя людзі, у нас розныя карані і рознае стаўленне да жыцця» [5, с. 31]. Многія лічылі сімвалічным той факт, што пасля перамогі Дж. Буша на прэзідэнцкіх выбарах першы афіцыйны візіт у ЗША нанёс канцлер ФРГ, а не брытанскі прэм'ер-міністр. Змена прэзідэнта ЗША ў 1988 г. супала з перабудовай сіл у Еўропе. Аб'яднанне Заходняй Еўропы, якое ішло шмат у чым насуперак планам М. Тэтчэр, выводзіла на першае месца ФРГ. Дзяржсакратар ЗША Дж. Бэйкер раіў амерыканскаму прэзідэнту перанесці цэнтр цяжару ў адносінах з Еўропай з Вялікабрытаніі на ЕЭС і параіць М. Тэтчэр ставіцца да працэсаў еўрапейскай інтэграцыі больш прыхільна. На думку амерыканскіх дзяржаўных дзеячаў, шлях у Еўропу пачынаецца не ў Лондане, а ў Брусэлі, сталіцы ЕЭС [4, с. 279]. Дж. Буш заклікаў да паскарэння інтэграцыі Еўропы, М. Тэтчэр імкнулася гэты працэс замарудзіць; погляды Вашынгтона на будучае Еўропы і свету ўсё больш разыходзіліся з поглядамі Лондана і набліжаліся да пазіцыі Бона. Гэтыя змены былі ахарактарызаваны на старонках англійскай прэсы наступным чынам: «Бон ужо заняў месца Лондана як важнейшага еўрапейскага партнёра ЗША» [4, с. 280]. Паказальны і той факт, што ў канцы 80-х гг. ФРГ абагнала Вялікабрытанію па колькасці размешчаных на яе тэрыторыі амерыканскіх ваенных баз [7, с. 124].

У канцы 80-х гг. М. Тэтчэр жадала захаваць прыярытэтныя адносіны са Злучанымі Штатамі і адначасова дабіцца найбольшых саступак ад Супольнасці з мінімальнымі эканамічнымі выдаткамі для Англіі. Гэта палітыка не прывяла да поспеху, а выклікала рост незадавальнення ў краіне. У чэрвені 1989 г. торы пацярпелі сур'ёз-

нае паражэнне на выбарах у Еўрапейскі парламент, саступіўшы лейбарыстам. Многія дэпутаты-кансерватары абвінавацілі ў гэтым М. Тэтчэр. Газета «Сандзі Тэлеграф» адзначала, што «кансерватыўная партыя стала асацыіравацца ў свядомасці грамадства з антыеўрапеізмам. Гэта буйны пралік партыі, у якім прэм'ер-міністр павінна вінаваціць сябе» [4, с. 314].

Такім чынам, важнейшым прынцыпам знешняй палітыкі Вялікабрытаніі ў 80-я гг. XX ст. было захаванне нацыянальнага суверэнітэту дзяржавы ва ўмовах развіцця інтэграцыйных працэсаў. У такой сітуацыі паглыбленне еўрапейскай інтэграцыі, у тым ліку перспектыва аб'яднання Германіі, да чаго імкнуліся ФРГ з ЗША, выклікалі негатыўную рэакцыю Лондана. Да таго ж М. Тэтчэр лічыла, што аб'яднаная Германія, дзякуючы свайму геаграфічнаму становішчу і эканамічнай магутнасці, з'явіцца хутчэй дэстабілізуемым, чым стабілізуемым фактарам у Еўропе [14, р. 791]. Аб'яднаная Германія відавочна пераўтварылася б у дамінуючую сілу Еўропы ўжо ў сярэдзіне 80-х гг., паколькі на долю ФРГ прыходзілася 24 % ад агульнага аб'ёму прадукцыі ЕЭС. У такой сітуацыі толькі ваенная прысутнасць ЗША, а таксама блізкія адносіны Вялікабрытаніі з Францыяй маглі б ураўнаважыць магутнасць аб'яднанай нямецкай дзяржавы. А такога балансу, на думку М. Тэтчэр, будзе немагчыма дасягнуць пры ўмове стварэння еўрапейскай звышдзяржавы. Такім чынам, працэсы палітычнай інтэграцыі Еўропы і аб'яднання Германіі разглядаліся ў Лондане як супярэчлівыя і ўзаемавыключальныя ў справе захавання і падтрымання сістэмы ўсеагульнай бяспекі.

Літаратура і крыніцы

1. Богданов, М. Великобритания. Военные базы США – трамплины для агрессии (военно-политический обзор) / М. Богданов // Новое время. – 1985. – № 14. – С. 21.
2. Левченко, Ю. Опять «особая позиция» / Ю. Левченко // Новое время. – 1988. – № 49. – С. 17–18.
3. Перегудов, С.П. Тэтчер и тэтчеризм / С.П. Перегудов. – М.: Наука, 1996. – 301 с.
4. Попов, В.И. Маргарет Тэтчер: человек и политик (Взгляд советского дипломата) / В.И. Попов. – М.: Прогресс, 1991. – 440 с.
5. Тэтчер, М. Искусство управления государством: пер. с англ. / М. Тэтчер. – М.: Альпина паблишер, 2003. – 502 с.

6. Ференбах, О. Крах и возрождение Германии. Взгляд на европейскую историю XX века / О. Ференбах. – М.: Аграф, 2001. – 304 с.
7. Шишаева, А.В. Военно-промышленные комплексы в Западной Европе / А.В. Шишаева. – М.: Международные отношения, 1988. – 176 с.
8. Joint Press Conference with German Chancellor (Helmut Kohl) (visiting Bonn), Sep 16, 1986 [Electronic resource] / Thatcher Archive. – Mode of access: //http://www.margaretthatcher.org/archive/displaydocument.asp?docid=109418. – Date of access: 14. 09. 2008.
9. Joint Press Conference with German Chancellor (Helmut Kohl) (visiting BAOR), Sep 17, 1986 [Electronic resource] / Thatcher Archive. – Mode of access: //http://www.margaretthatcher.org/archive/displaydocument.asp?docid=109419. – Date of access: 14. 09. 2008.
10. Joint Press Conference with West German Chancellor (Helmut Kohl), Oct. 29, 1982 / Thatcher Archive. [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.margaretthatcher.org/archive/displaydocument.asp?docid=109421. – Date of access: 14. 09. 2008
11. Kohl, H. Erinnerungen 1982 – 1990 / H. Kohl. – Muenchen; Droemer, 2005. – 1134 S.
12. One nation, two standards // The Times. – 1984. – February 28. – P. 15.
13. Remarks following talks with West German Chancellor (Helmut Kohl) (Oct. 19, 1982) [Electronic resource] / Thatcher Archive. – Mode of access: www.margaretthatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=105037. – Date of access: 17. 04. 2008.
14. Thatcher, M. The Downing Street Years / M. Thatcher. – New York: Harper Collins Publishers, 1993. – 914 p.
15. The text of the speech delivered in Bruges by The Rt. Hon. Mrs Margaret Thatcher, FRS, on 20th September 1988 [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.brugesgroup.com/mediacentre/index.live?article=92#britain <http://www.brugesgroup.com/mediacentre/index.live?article=92> – Date of access: 1. 11. 2007.
16. Weltweit starkes Echo auf die Gespraechе Erich Honeckers // Neues Deutschland. – 1987. – September 9. – S. 6.

Summury

This article is devoted to the examination of the British foreign affairs on the German question during the 80s. They are surveyed taking into consideration the main aspects of British-German cooperation on the international level at that time, participation of both countries in the NATO and EEC. Special attention is paid to the personal relations between British PM M. Thatcher and West German Chancellor H. Kohl. The British position on the German question is studied in correlation with the British European policy. The article is written on the base of Russian, English and German sources including official documents, press materials and political memoirs.

Паступіў у рэдакцыю 18.06.2010 г.

УДК 973.092.9:37

Ж.Э. Коваль,

аспірант кафедры новай і навейшай гісторыі БДПУ

ПАЛІТЫКА АДМІНІСТРАЦЫІ Б. КЛІНТАНА Ў ГАЛІНЕ АДУКАЦЫІ

Стан сістэмы адукацыі заўсёды сур'эзна стурбаваў амерыканцаў, паколькі займаў галоўнае месца ў «амерыканскай мары» аб сацыяльнай і эканамічнай свабодзе. Таму традыцыйна праблемам у галіне адукацыі надава-

лася шмат увагі як з боку ўлад, так і грамадства ў цэлым. Варта адзначыць, што рэфармаванне адукацыі з'яўлялася механізмам для дасягнення эканамічнага росту, які звязвае ў адзінае палітыку, эканоміку, культуру і сацыяльнае